

while the whole process of political perception and our political life. It's reasoned the practical importance of its phenomenon investigation in relation to an opportunity of its prediction and influence on it. The prospects for further research on a current issue are stated.

Key words: youth, political participation, psychological factors, political actor, social maturity, political socialization.

УДК 159.923.2

Берющева І.Л.

ЛОКУС КОНТРОЛЮ ЯК ОСОБИСТІСНА ДЕТЕРМІНАНТА КОМУНІКАТИВНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ ДОМОГОСПОДАРОК

Берющева І.Л. Локус контролю як особистісна детермінанта комунікативної залежності домогосподарок. У даній статті розглянуто проблему локалізації контролю як особистісної детермінанти комунікативної залежності жінок-домогосподарок. В контексті даного дослідження локус контролю розглядається як когнітивний компонент комунікативної залежності особистості, який безпосередньо впливає на конструктивність її комунікативної поведінки. У емпіричній частині статті представлено результати дослідження, які розкривають взаємозв'язок між показниками комунікативної залежності і локус контролю жінок-домогосподарок. Встановлено якісні відмінності в особливостях локус контролю комунікативно-залежних та комунікативно-незалежних домогосподарок.

Ключові слова: домогосподарка, жінка, інтернальність, комунікативна залежність, локус контролю, особистісні детермінанти, рівень суб'єктивного контролю, екстернальність.

Берющева І.Л. Локус контроля как личностная детерминанта коммуникативной зависимости домохозяек. В данной статье раскрывается проблема локализации контроля как личностной детерминанты коммуникативной зависимости женщин-домохозяек. В контексте данного исследования локус контроля рассматривается как когнитивный компонент коммуникативной зависимости личности, непосредственно влияющий на конструктивность ее коммуникативного поведения. В эмпирической части статьи представлены результаты исследования, демонстрирующие взаимосвязь между показателями коммуникативной зависимости и локус контроля женщин-домохозяек. Установлены качественные отличия в особенностях локус контроля коммуникативно-зависимых и коммуникативно-независимых домохозяек.

Ключевые слова: домохозяйка, женщина, интернальность, коммуникативная зависимость, локус контроля, личностные детерминанты, уровень субъективного контроля, экстернальность.

Вступ. Одним із показників зрілості особистості, рівня її морального розвитку та успішності виступає локус контролю, який пов'язаний із мірою відповідальності людини за події власного життя. Виділення локус контролю як особистісної характеристики, що описує те, якою мірою людина відчуває себе активним суб'єктом власної діяльності, а в якій – пасивним об'єктом дії інших людей і зовнішніх обставин, обґрунтована наявними емпіричними дослідженнями, у яких визначено особливості адаптивних можливостей, поведінкових проявів, схильностей осіб з інтернальним та екстернальним типами локалізації контролю до конформізму і залежності.

Особливої значущості, на наш погляд, набувають питання дослідження психологічних особливостей жінок, які не працюють, адже сучасні дослідження, що проводяться в цій області, засновані на вивченні тієї категорії безробітних жінок, які звернулися в служби працевлаштування, тобто так чи інакше намагаються знайти роботу. Що стосується домогосподарок – жінок, які

усвідомлено відмовилися від самореалізації в професійній діяльності, не працюють за наймом і займаються веденням господарства своєї сім'ї, то в цьому напрямку в основному зустрічаються порівняльні дослідження домогосподарок і працюючих жінок щодо їх індивідуально-психологічних особливостей, розвитку самооцінки, самопізнання, самоактуалізації тощо (Т.Д.Абдурасулова, О.Ю.Андропова, С.Б.Бажутина, Е.Гідденс, Н.В.Єфимова, Є.П.Ільїн, О.В.Ліміна, О.М. Мірошніченко, О.Нестерович, В.Одінцова, Л.В.Попова, О.А.Рабогашвілі, Б.Фридан та ін.). Щодо досліджень, які б розкривали сутність комунікативної залежності домогосподарок, як жінок, що мають певні обмеження в деяких соціальних сферах, в яких працюючі жінки задовольняють свої комунікативні потреби, то в сучасній психологічній науці їх недостатньо. Дана робота є спробою виправити це упущення і поглянути на проблему комунікативної залежності жінок-домогосподарок з точки зору її особистісних детермінант, до яких ми відносимо локус контролю.

Вихідні передумови. Сучасні психологічні дослідження окреслюють позицію, відносно якої найсуттєвішу роль у регуляції взаємодії суб'єкта із середовищем відіграють когнітивні процеси особистості (Дж.Гілфорд, М.Вертгеймер, Ж.Піаже, Р.Кеттелл, О.М.Леонтьєв, У.Найссер, С.Л.Рубінштейн та ін.). Грунтовний аналіз літератури довів, що когнітивні механізми беруть участь у формуванні багатьох процесів, у тому числі є складовою частиною міжособистісної залежності [9], до якої ми відносимо комунікативну залежність. Комунікативна залежність, як залежність індивіда від процесу комунікації, представляє специфічний стан особистості, який характеризується ярко вираженою аффіліацією, потребою в спілкуванні з оточуючими, ухваленні з боку значущих інших, і проявляється у гіпертовариськості, підвищеній комунікативній активності, пошуку емоційної підтримки під час комуніціювання. З нашої точки зору цікавим питанням у означеній проблематиці є з'ясування тих параметрів когнітивної сфери, що визначають схильність особистості до прояву комунікативної залежності. До числа таких параметрів можна віднести локус контролю, який в цілому відображає переконаність особистості в можливості і здатності контролювати події власного життя, переборювати важкі життєві обставини [4].

Поняття «локус контролю» є базовим для теорії соціального навчання та пов'язано з ім'ям Дж. Роттера, але нині вивчається представниками різних психологічних напрямків, зокрема тих, що стосуються феномену комунікативної залежності особистості: в теорії соціального навчання (Р.Борнштейн, М.Батлес та ін.), в теорії статевої ролі соціалізації (Н.Г.Артемцева, Е.Гідденс, О.Калітєвська та ін.), в теоріях самоефективності (А.Бандура, М.Шое, М.Лефкерт та ін.), в теорії вивченої безпорадності (К.Двек, М.Селігман та ін.), особистісної безпорадності (К.В. Веденєєва, Д.О.Цирінг та ін.), у клініко-психологічних теоріях (Б.С.Братусь, Б.В.Зейгарник, О.С.Кочерян, Є.С.Мазур, В.Д.Менделевич та ін.), у теоріях психічної регуляції та саморегуляції (М.Й.Боришевський, Дж.Капрара, Д.О.Леонтьєв, С.Д.Максименко, О.П.Саннікова, О.Я.Чебикін та ін.), в теорії самодетермінації (О.Р.Калі-

тієвська, Д.О.Леонт'єв), в контексті суб'єктного підходу (І.В.Запесоцька, В.Б.Нікішина, Г.С.Пригін та ін.) тощо.

Теоретичний аналіз літератури та власні міркування дозволили нам сформулювати точку зору відносно детермінант комунікативної залежності особистості. Серед них ми виокремлюємо локус контролю, як когнітивний компонент комунікативної залежності, який певним чином впливає на відповідальність людини, здатність керувати власними справами, приймати відповідальні рішення, а також стосується формування суб'єктної позиції стосовно власного життя. Як зазначають дослідники [1, 5, 9], для залежної особистості характерна екстернальна (зовнішня) локалізація контролю над значущими для неї подіями, тобто людина вважає, що все, що відбувається з нею, є результатом дії зовнішніх сил, а вона сама, відповідно, – пасивним об'єктом дії інших людей і зовнішніх обставин. Науковцями визначено, що людям з екстернальним локусом контролю притаманна конформна, поступлива поведінка, в комунікативній сфері вони виявляють схильність до залежності внаслідок більш слабкої мотивації, невпевненості, пасивності тощо (С.Р.Пантилеєв, В.В.Столін, Є.Ф.Бажин, Є.А.Голинкіна, А.М.Еткінд). Доволі часто зовнішній локус контролю є захисним механізмом, що дозволяє людині уникнути відповідальності за невдачі. Відзначимо, що така безпорадність є суб'єктивною характеристикою залежної особистості і зовсім не обов'язково відображає реальну ситуацію відсутності ресурсів для самостійного вирішення проблем. Виходячи з вищевикладеного та враховуючи особливості контингенту дослідження, ми вважаємо доцільним дослідити зв'язок між локусом контролю та рівнем комунікативної залежності на прикладі жінок-домогосподарок.

Формулювання мети статті. У зв'язку з актуальністю представленої наукової проблеми і недостатньою її розробленістю, метою даної статті є визначення особливостей локус контролю жінок-домогосподарок з різним рівнем комунікативної залежності.

Виклад основного матеріалу. Засновник теорії суб'єктивної локалізації контролю Дж. Роттер вважав, що існують індивідуальні відмінності, які залежать від того, на кого люди покладають відповідальність за те, що з ними відбувається. Локус контролю – це стійка психологічна якість особистості, що характеризує її схильність приписувати відповідальність за події, які відбуваються з нею, або зовнішнім силам, або власним здібностям і зусиллям [3]. В сучасній психологічній науці локус контролю розглядається як глибинний, стійкий елемент структури саморегуляції особистості, як один з найважливіших механізмів, що визначають здатність людини долати життєві труднощі, здатність до саморозвитку, самореалізації [7]. Інтернальний тип локус контролю проявляється у випадку, коли причинність і відповідальність приписується самій діючій особі, тоді як при екстернальному типі локус контролю відповідальність покладається на чинники, які не залежать від особистості, тобто на зовнішні обставини, випадковості, чинник долі тощо [2]. Згідно результатів емпіричних досліджень, люди з інтернальним типом локус контролю більш впевнені в собі, спокійні, позитивні, у них легше складаються

міжособистісні відносини, вони більш незалежні. Людей з екстернальним типом локус контролю відрізняє підвищена тривожність, конформність, менша терпимість до інших і менша популярність. Дані літератури свідчать про те, що особистості з інтернальним локусом контролю характеризуються більш розвиненим потенціалом в переборюванні труднощів, стресостійкістю, ефективністю в діяльності, у стосунках з оточуючими і в житті взагалі. При цьому зовнішній (екстернальний) локус контролю пов'язується з дезадаптивністю особистості, пасивністю її поведінки, неспроможністю протистояти складним життєвим обставинам [8].

В рамках нашого дослідження ми розуміємо локус контролю як складову когнітивного компоненту комунікативної залежності особистості, який розкриває її уявлення про себе, власний потенціал переборювання життєвих труднощів, суб'єкту позицію стосовно власного життя тощо. Зважаючи на те, що когнітивні компоненти психіки присутні у всіх її проявах, ми вважаємо доцільним розповсюдити таке уявлення про локус контролю і на характеристики особистості в комунікативній сфері. Виходячи із такого розуміння локалізації контролю, ми припустили, що рівень комунікативної залежності певною мірою може бути пов'язаний із особливостями локус контролю особистості, тобто, локус контролю може визначати специфіку прояву комунікативної залежності жінок-домогосподарок та виступати особистісною детермінантою комунікативної залежності особистості.

З метою перевірки даного припущення ми провели емпіричне дослідження, в якому взяли участь 300 жінок-домогосподарок м. Києва, віком 25-40 років, з різними соціально-демографічними даними (рівнем освіти, наявністю дітей, фінансовим положенням тощо).

Дослідження рівня комунікативної залежності жінок-домогосподарок здійснювалося за авторським опитувальником, який дає можливість проаналізувати не лише загальний рівень комунікативної залежності особистості, але й простежити вираженість окремих її складових, таких як потреба в спілкуванні, потреба в соціальній підтримці і схваленні, емоційний фон, конформність, самоповага. Зауважимо, що це дозволяє окреслити низку базових критеріїв комунікативної залежності жінок-домогосподарок, що певним чином сприятиме підвищенню ефективності на етапі проведення корекційної роботи.

Діагностика локус контролю було здійснено за допомогою методики Дж. Роттера в адаптації Є.Ф. Бажина, О.А. Голинкіної, Л.М. Еткінда [6]. Методика «Рівень суб'єктивного контролю» («РСК») призначена для вивчення показників локалізації контролю і включає наступні субшкали: шкалу загальної інтернальності (Із), шкалу інтернальності в області досягнень (Ід), шкалу інтернальності в області невдач (Ін), шкалу інтернальності в сімейних стосунках (Іс), шкалу інтернальності в області виробничих відносин (Ів), шкалу інтернальності в області міжособистісних відносин (Ім), шкалу інтернальності відносно здоров'я і хвороби (Із). Результати діагностики за даною методикою

дають можливість побудувати багатовимірний профіль домогосподарки завдяки виділенню різних областей прояву локус контролю.

Діагностика рівня комунікативної залежності показала, що у 13% опитаних жінок виявлено низький рівень комунікативної залежності, що свідчить про відсутність досліджуваного параметру (рис. 1). Дані жінки можуть бути умовно віднесені до групи комунікативно-незалежних.

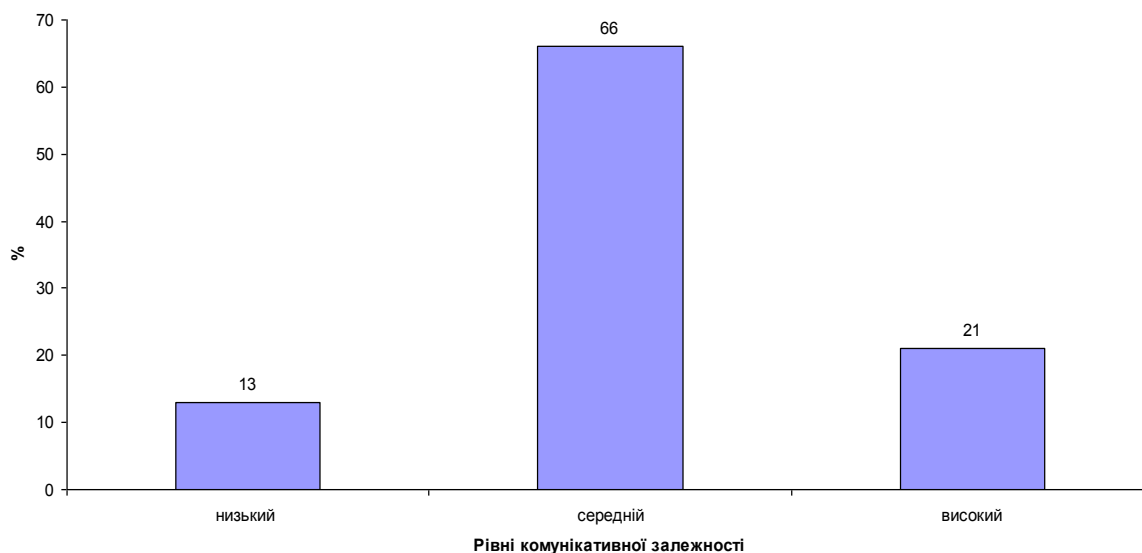

Рис. 1. Рівні розвитку комунікативної залежності домогосподарок (%).

Середній рівень комунікативної залежності характерний для більшості вибірки – 66%. Такі жінки в міру товариські, їх потреба в спілкуванні викликана, як правило, об'єктивними обставинами або емоційними переживаннями. Вони ситуативно потребують схвалення і підтримки з боку оточуючих, схильні оцінювати себе скоріш позитивно, хоча періодично втрачають впевненість в своїй цінності як особистості і як жінки, внаслідок чого виявляється гостра потреба поділитися своїми емоціями, відчуті підтримку зі сторони. Високий рівень комунікативної залежності виявлений у 21% опитаних жінок, яких ми умовно віднесли до групи комунікативно-залежних. Такі жінки відчувають надмірний потяг до спілкування з оточуючими, якими можуть бути як знайомі або друзі, так і малознайомі або зовсім незнайомими люди. Патологічна потреба в спілкуванні у таких жінок, як правило, пов'язана з обмеженням як самого процесу спілкування, так і з дефіцитом оточуючих, готових вступати в комунікативний контакт з даною особою. У разі неможливості реалізації свого комунікативного потенціалу та прояву певних емоцій, комунікативно-залежні жінки відчувають смуток, тугу, жалість до себе та образу на адресу інших, дратівливість, а часом навіть агресивність.

Отже, за результатами діагностики було сформовано дві групи жінок за критерієм комунікативної залежності. Першу групу складають комунікативно-незалежні домогосподарки (Г1), другу групу – комунікативно-залежні жінки (Г2).

На наступному етапі дослідження було визначено рівень суб'єктивного контролю домогосподарок в різних сферах (рис. 2) та проведено порівняльний

аналіз показників обох груп за U-критерієм Манна-Уїтні. Статистична обробка даних дослідження здійснювалась із використанням комп'ютерної програми IBM SPSS Statistics (версія 21). За допомогою порівняльного аналізу на статистично значущому рівні ($p \leq 0,05$) було виявлено, що між групами існують відмінності стосовно отриманих результатів по всім вказаним факторам. Проведений кореляційний аналіз на статистично значущому рівні $p < 0,01$ виявив виражені зворотні зв'язки між рівнем комунікативної залежності та певними шкалами рівня суб'єктивного контролю (табл. 1).

Таблиця 1

Взаємозв'язок між рівнем комунікативної залежності та рівнем суб'єктивного контролю домогосподарок (r_s)

Фактор	Шкали рівня суб'єктивного контролю				
	Із	Ід	Ін	Іс	Ім
Комунікативна залежність	-,977**	-,975**	-,943**	-,967**	-,971**

** - Кореляція значуща на рівні $p < 0,01$

У таблиці 1 наведені показники коефіцієнту кореляції Спірмена, які свідчать про те, що із підвищенням рівня комунікативної залежності домогосподарок означені фактори (загальна інтернальність, інтернальність в області досягнень, інтернальність в області невдач, інтернальність в сімейних стосунках, інтернальність в області міжособистісних відносин) знижуються і навпаки – з підвищенням рівня інтернальності в означених сферах життєдіяльності рівень комунікативної залежності жінок знижується. Це доводить взаємозв'язок локус контролю та рівня комунікативної залежності жінок-домогосподарок.

Виявлену залежність наочно ілюструє рисунок 2, де можна побачити порівняння показників суб'єктивного контролю комунікативно-незалежних (Г1) та комунікативно-залежних (Г2) домогосподарок. Перш за все, при візуальному аналізі вражає виявлена різниця в показниках, які за всіма представленими шкалами методики «РСК» вищі в Г1 у порівнянні із Г2. Отримані результати дозволяють нам перейти до визначення якісної специфіки локусу контролю комунікативно-незалежних та комунікативно-залежних домогосподарок.

Комунікативно-незалежні жінки характеризуються внутрішнім локусом контролю, а отже вважають, що більшість важливих подій в їх житті є результатом їх власних дій, що вони можуть ними управляти, і, таким чином, відчувають свою власну відповідальність за ці події і за те, як складається їх життя в цілому. Таких жінок відрізняє позитивна система ставлення до оточення, велика усвідомленість сенсу і цілей власного життя. Вони мотивовані на досягнення, здатні з успіхом переслідувати свої цілі в майбутньому. Вважають себе відповідальними за події в сімейному житті. У міжособистісних відносинах проявляють особистісну зацікавленість в ефективності взаємодії, в комунікаціях вважають себе відповідальними за їх вибудовування і протікання. Загалом, комунікативно-незалежним домогосподаркам властиві такі якості, як

впевненість в собі, наполегливість, врівноваженість, товариськість, доброзичливість і незалежність.

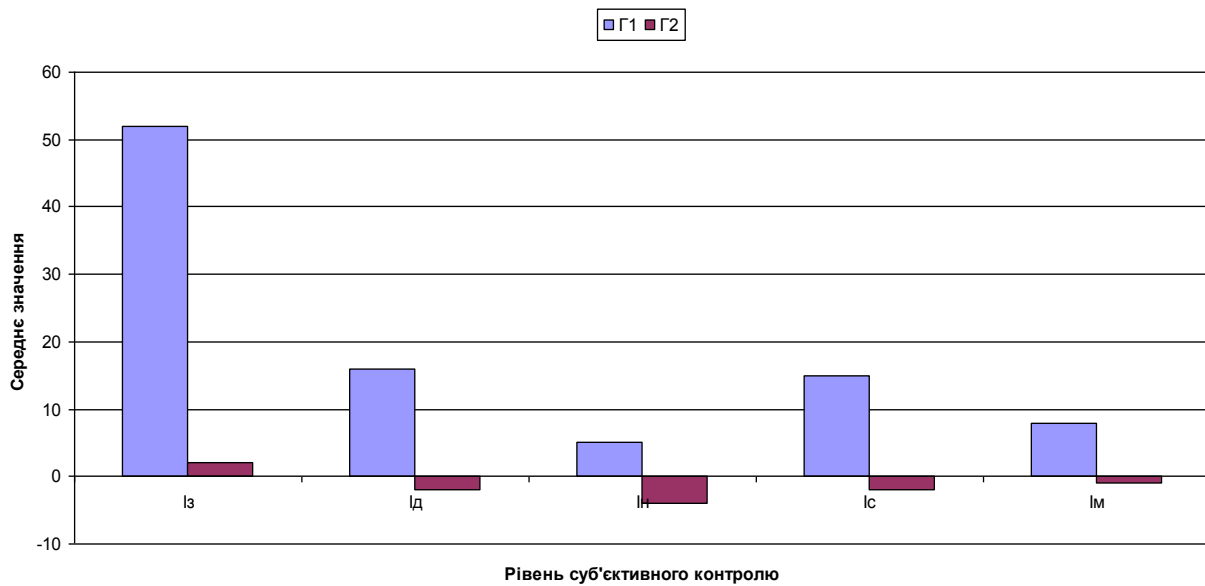

Рис. 2. Показники рівня суб'єктивного контролю домогосподарок (середнє значення).

Комунікативно-залежним домогосподаркам властивий зовнішній (екстернальний) локус контролю, що проявляється у неспроможності бачити зв'язки між своїми діями і значущими подіями життя, вони не вважають себе здатними контролювати їх розвиток. Такі жінки впевнені, що більшість подій їх життя є результатом випадку або дії інших людей. Згідно отриманих результатів комунікативно-залежні домогосподарки більш орієнтовані на невдачі ніж на досягнення, схильні приписувати відповідальність за події і ситуації іншим людям або вважати їх результатом власного невезіння. Це стосується як сімейної сфери, так і міжособистісних відносин з оточуючими. В комунікаціях жінки проявляють конформність, схильні приписувати важливіше значення обставинам, випадку або партнерам по спілкуванню, тобто займають залежну позицію. Загалом, комунікативно-залежних домогосподарок відрізняє поступлива поведінка, покірність та конформність.

Таким чином, на підставі отриманих результатів дослідження нам вдалося виявити якісні відмінності особливостей локус контролю комунікативно-залежних і незалежних домогосподарок. Отримані результати свідчать про узгодженість із літературними даними. Статистично доведено, що локус контролю впливає на прояв комунікативної залежності домогосподарок в міжособистісних відносинах.

Висновки. Теоретичний аналіз проблеми детермінації комунікативної залежності фактором локус контролю дав підстави для проведення емпіричного дослідження, спрямованого на визначення особливостей локус контролю домогосподарок з різним рівнем комунікативної залежності. Проведене емпіричне дослідження дозволило виявити взаємозв'язок між локусом контролю та рівнем комунікативної залежності жінок-домогосподарок, описати особливості локалізації контролю комунікативно-незалежних та

комунікативно-залежних домогосподарок і довести детермінуючу функцію локусу контролю відносно показників комунікативної залежності.

Перспективи подальших досліджень в цьому напрямку полягають у з'ясуванні питання щодо особливостей зв'язку локуса контролю з тими особистісними чинниками, що визначають перебіг комунікативних процесів та детермінують прояв комунікативної залежності жінок-домогосподарок.

Список використаних джерел

1. Бажин Е.Ф., Голынкина Е.А., Эткинд А.М. Метод исследования уровня субъективного контроля // Психологический журнал. – 1984. – Том 5. – № 3. – С. 152-153.
2. Кондаков И.М. Экспериментальное исследование структуры и личностного контекста локуса контроля / И. М. Кондаков, М. Н. Нилопец // Психологический журнал. – 1995. – Т. 16. – № 1. – С. 43-52.
3. Кузнецова Ю.С. Изучение особенностей locus контроля личности как способа принятия ответственности за свою жизнь (на примере студентов ВУЗа) // Журн. науч. публ. аспирантов и докторантов. – 20.08.07 [Электронный ресурс]. – URL: <http://www.jurnal.org/articles/2007/psih15.htm> (05.06.16).
4. Леонтьев Д.А. Тест жизнестойкости / Д.А. Леонтьев, Е.И. Рассказова. – М.: Смысл, 2006. – 63 с.
5. Магун В.С. О взаимосвязях готовности человека к собственным усилиям и ожидаемой им помощью / В.С. Магун // Психологический журнал / Ред. А.В. Брушлинский, И.О. Александров, И.И. Чеснокова. – 1991. – Том 12 – №6. – С. 40-55.
6. Реан А.А. Психология и психодиагностика личности. Теория, методы исследования, практикум / Артур Реан – СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК 2006. – 416 с.
7. Саннікова О.П. Комунікативна креативність інтерналів і екстерналів: порівняльна характеристика / О. П. Саннікова, І. А. Страцинська // Наука і освіта. – 2013. – № 3. – С. 149-153.
8. Хьелл Л. Теории личности / Л. Хьелл, Д.Зиглер. – СПб.: Питер, 2002. – 608 с.
9. Bornstein R.F. The dependent personality. N.Y.: Guilford Press, 1993. – P. vii, 21-27, 175-178.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Bazhin E.F., Golyunkina E.A., EHtkind A.M. Metod issledovaniya urovnya subektivnogo kontrolya // Psihologicheskij zhurnal. – 1984. – Tom 5. – № 3. – S. 152-153.
2. Kondakov I.M. EHksperimental'noe issledovanie struktury i lichnostnogo konteksta lokusa kontrolya / I. M. Kondakov, M. N. Nilopez // Psihologicheskij zhurnal. – 1995. – T. 16. – № 1. – S. 43-52.
3. Kuznecova YU.S. Izuchenie osobennostej lokus kontrolya lichnosti kak sposoba prinyatiya otvetstvennosti za svoyu zhizn' (na primere studentov VUZa) // ZHurn. науч. publ. aspirantov i doktorantov. – 20.08.07 [EHlektronnyj resurs]. – URL: <http://www.jurnal.org/articles/2007/psih15.htm> (05.06.16).
4. Leont'ev D.A. Test zhiznestojkosti / D.A. Leont'ev, E.I. Rasskazova. – М.: Smysl, 2006. – 63 s.
5. Magun V.S. O vzaimosvyazyah gotovnosti cheloveka k sobstvennym usiliyam i ozhidaemoj im pomoshch'yu / V.S. Magun // Psihologicheskij zhurnal / Red. A.V. Brushlinskij, I.O. Aleksandrov, I.I. Chesnokova. – 1991. – Tom 12 – №6. – S. 40-55.
6. Rean A.A. Psihologiya i psihodiagnostika lichnosti. Teoriya, metody issledovaniya, praktikum / Artur Rean – SPb.: Prajm-EVROZNAK 2006. – 416 s.
7. Sannikova O.P. Komunikativna kreativnist' internaliv i eksternaliv: porivnyal'na harakteristika / O. P. Sannikova, I. A. Stracins'ka // Nauka i osvita. – 2013. – № 3. – S. 149-153.
8. H'ell L. Teorii lichnosti / L. H'ell, D.Zigler. – SPb.: Piter, 2002. – 608 s.
9. Bornstein R.F. The dependent personality. N.Y.: Guilford Press, 1993. – R. vii, 21-27, 175-178.

Bieriushcheva I.L. Locus of control as personal determinants of communicative addiction of housewives. This article highlights the problem of control localization as personal determinants of communicative addiction of housewives. Based on the theoretical analysis of the classical and modern inter-externality studies in psychological science it has been determined that control localization is regarded as an important integral characteristic of the individual, the mark of connection of relationship with self and the relationship with the world. It has been conjectured that among the personal determinants of housewives' communicative addiction the locus of control is the important factor. In the context of this study, the locus of control is considered as a cognitive component of communication depending on the individual, which directly affects the constructiveness of its communicative behavior.

The empirical part of the article presents the results of studies that reveal the relationship between the performance of communicative addiction and the locus of control of housewives. The results of the study of control locus of communicative-addicted and not addicted housewives have shown qualitative differences. We prove that the locus of control, as a personal characteristic affects the manifestation of communicative addiction of housewives in the interpersonal relationships.

Key words: housewife, internality, woman, communicative addiction, locus of control, personal determinants, level of subjective control, externality.

УДК : 159.922.27:331.556.4

Блинова О.Є.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ АДАПТАЦІЇ ВИМУШЕНИХ МІГРАНТІВ

Блинова О.Є. Соціально-психологічні засади адаптації вимушених мігрантів.

Статтю присвячено обґрунтуванню соціально-психологічних засад адаптації внутрішньо переміщених осіб. Визначено психологічну складову адаптації вимушених переселенців. Показано, що адаптація є стресогенним процесом, внаслідок чого відбуваються зміни особистісного плану, зниження самооцінки, рівня домагань, ламання стереотипів, ціннісних орієнтацій та соціальних установок. Констатовано, що спеціально сформоване психологічно комфортне середовище, організоване з урахуванням специфіки соціальних проблем і психологічного стану мігрантів, здатне пом'якшити виникаючі складнощі соціокультурної адаптації, сприяти інтеграції мігрантів до приймаючої спільноти.

Ключові слова: міграція, внутрішньо переміщені особи, вимушені переселенці, соціально-психологічна адаптація.

Блинова О.Е. Социально-психологические засады адаптации вынужденных мигрантов. Статья посвящена обоснованию социально-психологических основ адаптации внутренне перемещенных лиц. Рассмотрена психологическая составляющая адаптации вынужденных переселенцев. Показано, что адаптация является стрессогенным процессом, вследствие чего наблюдаются личностные изменения, снижение самооценки, уровня притязаний, ломка стереотипов, ценностных ориентаций и социальных установок. Определено, что специально сформированная психологически комфортная среда, организованная с учетом специфики социальных проблем и психологического состояния мигрантов, способна смягчить возникающие трудности социокультурной адаптации, способствовать интеграции мигрантов в принимающий социум.

Ключевые слова: миграция, внутренне перемещенные лица, вынужденные переселенцы, социально-психологическая адаптация.

Постановка проблеми. Актуальність проблеми вимушеної внутрішньої міграції досить гостро постала внаслідок політичних трансформацій і подій на Сході України 2014-2015 років, в Україні з'явилася нова група людей, які потребують допомоги – внутрішньо переміщені особи. Проблема соціальної та